

بفش مقالات ویژه

تأثیر قصه بر زندگی و آینده ی کودک

کودکان از طریق داستان‌ها و افسانه‌ها با حقایق و تجربه‌های زندگی آشنا می‌شوند. گاهی یک قصه می‌تواند تاثیری بر زندگی و آینده ی کودک بگذارد که ده‌ها آموزش از آن عاجز است....

اختلال‌های رفتاری، طبقه‌ای از رفتار کودک است. کودکانی که رفتارشان به این طبقه تعلق دارد از میزان شرارت و شیطنتی که ویژگی گروه سنی آنهاست پا را فراتر می‌گذارند. آنها به‌طور جدی حقوق مسلم دیگران را زیر

پا می‌گذارند و یا قوانین عمده اجتماعی را خدشه‌دار می‌کنند. گاهی بسیاری از کودکان از نظر هیجانی نیز با مشکل روبه‌رو می‌شوند و در معرض افسرده شدن قرار می‌گیرند.

اختلالات هیجانی رفتاری به شرایطی اطلاق می‌شود که در آن پاسخ‌های هیجانی و رفتاری در مدرسه با هیجان‌های فرهنگی، سنتی، و قومی تفاوت داشته باشد؛ به‌طوری‌که در عملکرد تحصیلی فرد، مراقبت از خود، روابط اجتماعی، سازگاری فردی، رفتار در کلاس و سازگاری در محیط کار نیز تأثیر منفی داشته باشد. اغلب کودکان با اختلالات رفتاری احساسات منفی دارند و با دیگران بدرفتاری می‌کنند.

در بیشتر موارد، معلمان و هم کلاسی‌ها آن‌ها را طرد می‌کنند، در نتیجه فرصت‌های آموزشی آنان کاهش می‌یابد. به‌رغم مشکلات فراوانی که این کودکان با آن مواجه‌اند، بیشتر آن‌ها تا سال‌ها پس از ورود به مدرسه شناسایی نمی‌شوند مگر این‌که اختلالات رفتاری و مشکلات تحصیلی آنان تشدید شود.

بسیاری از بزرگسالان تحمل رفتارهای کودکان با اختلالات رفتاری را ندارند و به تنبیه آنان نیز متوسل می‌شوند. این کودکان در مقایسه با همسالان بهنجار خود در جنبه‌های مهم زندگی محدودیت دارند و در تعاملات اجتماعی با مشکلات جدی مواجه‌اند. ناتوانی‌های این کودکان از رفتارهای آن‌ها ناشی می‌شود. قصه‌درمانی در سال‌های اخیر به‌صورت یکی از فنون بازی‌درمانی مطرح شده است. استفاده از قصه‌درمانی، به‌مثابه یک فن درمانی فقط به درمان مشکلات روان‌شناختی کودکان منجر نمی‌شود. در قصه‌درمانی فرض بر این است که تغییر در زبان و ادبیات قصه‌های زندگی فرصت‌های جدیدی برای رفتار و روابط با دیگران ایجاد می‌کند. کودکان از طریق داستان‌ها و افسانه‌ها با حقایق و تجربه‌های زندگی آشنا می‌شوند. تأثیرپذیری از شخصیت‌های قصه، تقویت قدرت فهم و بیان، پرورش خلاقیت، آموزش زبان و افزایش گنجینه واژگان کودکان نیز از دیگر تأثیرهای آموزشی و تربیتی داستان‌سرایی به‌شمار می‌روند. در واقع داستان خلاقیت گسترده‌ای است که با آن هر فردی می‌تواند عقاید به‌ظاهر نامعقول را بازیابی و آن‌ها را جایگزین و استفاده‌سازنده از آن‌ها را مطرح کند.

داستان‌سرایی به‌مثابه تدبیری مداخله‌ای، برای آموزش، می‌تواند دانش‌آموزان را به کشف معنای منحصر به فرد بودن خود ترغیب کند و توانایی آن‌ها را برای

برقراری ارتباط واقعی بین افکار و احساسات افزایش دهد. مهارت‌های کلامی می‌تواند توانایی دانش‌آموزان را برای حل و فصل اختلاف بین فردی به صورت آرام و توأم با بحث و گفت‌وگو افزون سازد. بیان داستان و نیز گوش فرا دادن به آن دانش‌آموزان را برای بهره‌گیری از تخیلاتشان تشویق می‌کند. این تخیل قوی می‌تواند اعتماد به نفس و انگیزش شخصی را در دانش‌آموزان افزایش دهد، زیرا آنان خود را برای نیل به امیال و آرزوهایشان شایسته و توانا تصور می‌کنند.

قصه‌ها به کودکان راه‌حلهایی ارائه می‌دهند که غیرمنتظره و شگفت‌انگیز و مثبت هستند. قصه‌ها می‌تواند از نظر تربیت اجتماعی، عاطفی و اخلاقی نیز موثر واقع شوند و بسیاری از مقررات، هنجارهای اجتماعی و دستورالعمل‌های زندگی را منتقل کنند.

چگونگی روبرو شدن با مشکل‌ها، حل آن‌ها و بسیاری از الگوهای رفتاری در گروه‌ها و طبقه‌های مختلف اجتماعی و سنی در داستان‌ها بیان می‌شود. اگر والدین یا درمان‌گران قادر به فهم افکار کودک یا شناسایی احساس‌های پنهان او باشند، هر اندازه تفسیرهای انجام شده نیز درست باشند، باز این فرصت

از کودک گرفته می‌شود که خود از طریق شنیدن پی در پی داستان و تفکر درباره آن به احساس رویارویی موفقیت‌آمیز با مشکل خود دست یابد.

به همین دلیل است که رویکردهای داستانی به روان‌درمانی تأکید دارد و قصه‌ها در چگونگی رفتار و واقعیت‌های کودکان نقش موثری ایفا می‌نماید.

قصه‌ها به کودکان راه‌حلهایی ارائه می‌دهند که غیرمنتظره و شگفت‌انگیز و در عین حال شدنی و مثبت هستند. تلاش پژوهش‌گران و درمان‌گران منجر به استفاده از ادبیات و قصه و قصه‌درمانی شده است.

برخی از مسائل کودکان با مشکلات عاطفی و رفتاری از ضعف آگاهی و بهره‌نبردن از مهارت‌های اجتماعی، الگوی کلامی صحیح، رفتارهای جامعه‌پسندانه، مهارت‌های ارتباطی و دوست‌یابی، مسئولیت‌پذیری، و غیره ناشی می‌شود؛ پس آموزش این مهارت‌ها به این کودکان ممکن است تا حدودی از بروز این مشکلات پیشگیری کند. درمان‌گران و روان‌شناسان کودک می‌توانند جدیت بیشتری برای استفاده از قصه در مداخله‌های درمانی کودکان و نوجوانان نشان دهند و والدین و معلمان بهتر است استفاده گسترده‌تر از قصه‌های هدف‌دار را در برنامه‌های آموزشی و تربیتی کودکان بگنجانند به خصوص که این امر در سنت تربیتی فرهنگ ما جایگاه خاص خود را هم دارد.

در این‌جا چند نمونه از راهبردهای مهارت‌های اجتماعی را ذکر می‌کنیم که مربیان می‌توانند برای آموزش آن‌ها از داستان استفاده کنند و برای این‌که کودک مطالب را بهتر درک کند از سوال‌های نیمه سازمان یافته نیز کمک بگیرند. این راهبردها به کودکان پرخاش‌گر کمک می‌کند تا تمایلات و رفتارهای پرخاش‌گرانه خود

را مهار کنند.

- پیوستن به فعالیت‌های دیگر

- ابراز خشم با لحن آرام

- ترک صحنه

- پذیرفتن تقاضاهای دیگران به شیوه‌ای مودبانه

- یادآوری سودمندی و مزایای رفتار مناسب

- نادیده انگاشتن رفتار نامطلوب دیگران

- استفاده از جمله‌های تلفیقی

- هم‌دلی کردن